

Cuprins

Porțile percepției.....	7
Raiul și iadul	81

Aldous Huxley, *The Doors of Perception and Heaven and Hell*

© Mrs. Laura Huxley 1954, 1956

© 2012 by Editura POLIROM, pentru ediția în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto copertă: © by Naomi Ibuki

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iasi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

HUXLEY, ALDOUS

Porțile percepției: Raiul și iadul / Aldous Huxley; trad. de
Mihai Moroșiu. – Iasi: Polirom, 2012

ISBN print: 978-973-46-2684-7

ISBN ePub: 978-973-46-2854-4

ISBN PDF: 978-973-46-2855-1

I. Moroșiu, Mihai (trad.)

616.89-008.42

236.6

236.7

Printed in ROMANIA

Aldous
HUXLEY

Porțile percepției
Raiul și iadul

Traducere de Mihai Moroiu

POLIROM
2012

Pentru cei mai mulți dintre noi, lumea, așa cum o cunoaștem din experiența de zi cu zi, pare mai tot timpul confuză și monotună. Dar o mică parte din splendoarea trăirii vizionare, dacă putem spune așa, se revarsă – adesea pentru un număr mic de indivizi și doar uneori pentru un grup ceva mai cuprinzător – și se lasă văzută, transfigurând universul banal. Atunci chiar dacă rămâne recognoscibilă, Lumea Veche își asumă calitatea de la antipozii cugetului. Iată descrierea unei transfigurări tipice a lumii obișnuite.

„Stăteam la țărmul mării, ascultând concentrat doar pe jumătate pledoaria aprinsă a unui amic, despre ceva care avea darul să mă plictisească. Am privit absent stratul subțire de nisip care mi se lipise de mână, când, pe neașteptate, am văzut splendoarea fiecărui grăunte în parte; particulele, departe de a fi uniforme, erau alcătuite, potrivit unui model geometric perfect, din unghiuri ascuțite ce reflectau razele strălucitoare de lumină, fiecare cristal minuscul risipind un fascicul de curcubeu... Razele se întretăiau și se încrucișau, alcătuiind desene perfecte, atât de rafinate, încât mi s-a tăiat respirația... Apoi conștiința mi s-a luminat subit, dinlăuntru, și am înțeles, intens, cum tot universul este alcătuit din particule de material înzestrate cu aceeași frumusețe intensă și vitală, indiferent cât ar părea de monotone și lipsite de viață. Câteva clipe, întreaga lume a devenit

o splendidă flacără vie. Și când s-a stins, a lăsat în urmă ceva ce nu am uitat niciodată, ceva ce-mi aduce mereu aminte de splendoarea ascunsă în fiecare părticică de materie din jur.”

George Russell scrie și el ceva asemănător: lumea i s-a arătat luminată „într-o splendoare de neîndurat”; s-a trezit contemplând „privești încântătoare, ca dintr-un Eden pierdut”, zărind o lume în care „culorile erau mai aprinse și mai pure, dar se armonizau mai lin”. Apoi, „vântul scânteietor și transparent precum cristalul, și nu lipsit de opalescență, se unduia lucind prin vale și am știut atunci că mă aflam în mijlocul Vârstei de Aur, ignorate de noi, cei orbi, din care lumea nu ieșise nicicând”.

Și în versurile diversilor poeți, și în mistica religioasă apar multe descrieri similare. Ne vin imediat în minte, spre exemplu, *Ode on the Intimations of Immortality in Early Childhood* (*Odă înțelegerii nemuririi din amintirile fragedei copilării*) a lui Wordsworth, lirica lui George Herbert și Henry Vaughan, *Centuries of Meditations* a lui Traherne și pasajul din autobiografia Părintelui Surin, unde descrie transformarea miraculoasă a grădinii dintre zidurile unei mănăstiri de maici într-un colț de rai.

Lumina supranaturală și culoarea sunt comune tuturor trăirilor vizionare. Iar lumina și culoarea sunt însoțite, fără excepție, de

recunoașterea semnificației mai intense. Obiectele autoluminiscente pe care le vedem la antipozii cugetului au înțelesul lor – înțeles de intensitate egală cu cea a culorii, într-un fel. Aici, semnificația și existența sunt identice, deoarece, la antipozii cugetului, obiectele nu se reprezintă decât pe sine. Imaginile care apar în sferele mai accesibile ale subconștientului colectiv capătă înțeles în relație cu fenomenele esențiale ale experienței omenești; în schimb aici, la limitele lumii vizionare, ne ies în cale fenomene care, asemenea fenomenelor naturii externe, sunt independente de noi, la nivel individual și colectiv, și există de drept. Și tocmai în asta constă semnificația lor, că sunt intens ele însele și, odată ce sunt intens ele însele, reprezintă manifestări ale datului esențial, alteritatea non-umană a universului.

*
* *

Lumina, culoarea și semnificația nu există în izolare. Ele modifică obiectele sau se manifestă prin ele. Există categorii aparte de obiecte, comune majorității trăirilor vizionare? Răspunsul este: da, există. Anumite clase de experiențe perceptuale apar mereu sub influența mescalinei și sub hipnoză, la fel și în viziunile spontane.

Experiențele tipice cu mescalină sau acid lisergic încep prin perceperea, în primă instanță,

a formelor geometrice colorate, vii, în mișcare. În timp, geometria pură devine concretă, iar vizionarul percepe nu patternuri în sine, ci obiecte cu model – covoare, sculpturi, mozaicuri. Ele lasă locul unor construcții vaste și complicate, în mijlocul unor peisaje care se transformă continuu, trecând de la opulență de culori la opulență de culori și mai generoasă, de la grandoare la grandoare și mai pregnantă. Își pot face apariția și figuri eroice, de genul celor numite de Blake „Serafimi”, singure sau în mulțimi. Intră în scenă și animale fabuloase. Totul este nou și surprinzător. Vizionarul nu vede, aproape niciodată, ceva care să-i amintească de propriul său trecut. Nu-și evocă scene, persoane sau obiecte, și nici nu le inventează, ci este spectator al unei creații inedite.

Experiențele vizuale ale vieții obișnuite furnizează materia primă a acestei creații; însă modelarea materialului în forme este aproape cu siguranță lucrarea cuiva diferit de eul care a avut inițial experiențele și mai târziu le-a evocat, reflectând asupra lor. Ele sunt (ca să cităm cuvintele folosite de doctorul J.R. Smythies dintr-un articol recent publicat în *American Journal of Psychiatry*) „lucrarea unui compartiment mental extrem de deosebit, fără nici o legătură aparentă, emoțională sau volițională, cu intențiile, interesele sau sentimentele persoanei în cauză”.

Urmează aici o relatare, sub formă de citate și de parafraze condensate, a lumii vizionare în care a fost purtat Weir Mitchell de peyotl, cactusul care reprezintă sursa naturală a mescalinei.

La intrarea în acea lume, a văzut o sumedenie de „colțuri de stea” și ceea ce păreau să fie „fragmente de vitralii”. Apoi au apărut „membrane delicate, plutitoare, de culoare”. După care acestea au fost înlăturate de „năvala subită a nenumărate puncte de lumină albă”, măturând întreg câmpul vizual. Au urmat zigzaguri în culori vii care, nu se știe cum, s-au transformat în nori involburați de tente și mai aprinse. Apoi și-au făcut apariția construcțiile, urmate de decoruri. Un turn gotic cu desen complicat și cu statui roase, în cadrul ușilor sau pe console de piatră. „Pe când priveam, mănunchiuri de ceea ce păreau nestemate uriașe, dar neșlefuite, unele având mai degrabă aspectul unor mase de fructe transparente, au acoperit treptat ori s-au agățat de fiecare unghi proeminent, de fiecare cornișă, chiar și de fețele pietrelor și de îmbinările lor... Și totul părea să emane o lumină interioară.” Turnul gotic a lăsat loc unui munte, o stâncă de înălțime inimaginabilă, o gheară colosală de pasăre săpată în piatră și proiectată deasupra abisului, o nesfârșită desfășurare de văluri colorate și o eflorescență de alte pietre prețioase. În final, priveliștea unor valuri verzi și violete prăvălindu-se pe un

țărâm „cu miriade de lumini de aceeași nuanță cu valurile”.

Orice trăire sub influența mescalinei, orice viziune în stare de hipnoză este unică; dar, ușor de recunoscut, toate aparțin aceleiași specii. Peisajele, structurile arhitectonice, mănunchiurile de geme, modelele strălucitoare și complicate – învăluite în atmosferă de lumină supranaturală, culoare supranaturală și semnificație supranaturală – reprezintă, toate, materia din care sunt făcuți antipozii cugețului. De ce se întâmplă așa, nu avem habar. Rămâne realitatea frustră a unei trăiri pe care, ne place sau nu, trebuie să o acceptăm, la fel cum trebuie să acceptăm și realitatea că există canguri.

*
* * *

Plecând de la realitățile trăirilor vizionare, să trecem la relatările despre Alte Lumi, așa cum au fost păstrate de toate tradițiile culturale – lumile locuite de zei, de spirite ale morților, de om în starea sa inițială de inocență.

Citind relatările respective, vom fi frapați de strânsa asemănare dintre experiența vizionară indusă ori spontană și paradisurile și țările zânelor din folclor și religie. Lumina supranaturală, intensitatea supranaturală a culorilor, semnificația supranaturală – acestea sunt trăsăturile tuturor Celorlalte Lumi